

mulier instituut

Monitor milieuvriendelijk beheer van grassportvelden 2021

1-meting gemeentelijke beheerders grassportvelden

Merle Schots

Laura van der Meijde

Remco Hoekman

Monitor milieuvriendelijk beheer van grassportvelden 2021

1-meting gemeentelijke beheerders grassportvelden

In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Merle Schots
Laura van der Meijde
Remco Hoekman

© Mulier Instituut
Utrecht, mei 2022

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Onderzoeksopzet	4
1.2	Leeswijzer	5
2.	Huidige situatie	6
2.1	Grassportvelden in Nederland	6
2.2	Huidige beheersituatie	7
3.	Gebruik gewasbeschermingsmiddelen	9
3.1	Grassportvelden in gemeentelijk eigendom	9
3.2	Geprivatiseerde grassportvelden	10
4.	Beleidsplannen en genomen maatregelen	11
4.1	Beleidsplannen	11
4.2	Genomen maatregelen	12
5.	Ondersteuning	17
5.1	Geboden ondersteuning	17
5.2	Ondersteuningsbehoefte	19
6.	Concluderende samenvatting	21
	Referentielijst	22

1. Inleiding

De doelstellingen en wet- en regelgeving rondom het milieuvriendelijk beheren van grassportvelden hebben de laatste jaren enige wijzigingen gekend. Zo is de Green Deal Sportvelden (GDS) begin 2020 overgegaan in de Routekaart Verduurzaming Sport. Daarnaast werd het doel om per 2020 geen gewasbeschermingsmiddelen meer te gebruiken op grassportvelden uitgesteld naar 2023.

Per 1 januari 2023 stond een verbod op het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw op de planning. Onder dit verbod viel ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden. Het gerechtshof heeft eind november 2020 uitgesproken dat het ingestelde verbod vanaf 1 januari 2023 onrechtmatig is vanwege een ontoereikende rechtsgrondslag. Hiermee is dit verbod vooralsnog van tafel.

De voormalig staatssecretaris van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft na deze uitspraak aangegeven zich in te zetten om de wettelijke grondslag dusdanig aan te passen dat het verbod weer van kracht zal worden (Van Veldhoven-Van der Meer, 2020). Tot op heden heeft dit niet geleid tot een herinvoering van dit verbod.

Desondanks wordt de doelstelling om geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken op grassportvelden nog steeds nagestreefd. Daarom wordt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen¹ op grassportvelden gemonitord, om de ontwikkelingen hierin bij te kunnen houden. In dit kader is in juni 2020 de stand van zaken in kaart gebracht onder gemeentelijke beheerders van grassportvelden (Schots et al., 2020). De meerderheid van de Nederlandse sportvelden is in eigendom, beheer en/of exploitatie bij gemeenten. Hierdoor zijn gemeenten (mede) verantwoordelijk voor het behalen van de doelstellingen rondom milieuvriendelijk beheer van sportvelden.

Om de ontwikkelingen in de gaten te houden zijn gemeentelijke beheerders van grassportvelden eind 2021 nogmaals ondervraagd. In dit rapport wordt ingegaan op de uitkomsten van deze bevraging.

1.1 Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst die is verzonden aan de verantwoordelijke voor het beheer van grassportvelden bij gemeenten. De vragenlijst is via de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) verzonden naar alle gemeenten in Nederland, net als bij de vorige meting in juni 2020. Bij gemeenten waar de verantwoordelijke niet in zicht was, is de vragenlijst verzonden naar het lid van het VSG-panel met het verzoek dit door te sturen naar de verantwoordelijke voor het beheer van de grassportvelden.

De vragenlijst is drie weken lang opengesteld, van medio november 2021 tot begin december 2021. 116 gemeenten hebben de vragenlijst volledig ingevuld en zijn meegenomen in de analyses. Dit komt overeen met een respons van 33 procent. De resultaten zijn gewogen naar de stedelijkheid van gemeenten en zijn representatief voor Nederland als geheel.

¹ Onder gewasbeschermingsmiddelen vallen alle middelen die worden gebruikt voor bescherming van de grasplant tegen schadelijke organismen, om de groei van planten te beïnvloeden of om ongewenste planten te vernietigen. Hieronder vallen niet alleen chemische middelen, maar alle middelen met de genoemde werking.

De vragenlijst ging over verschillende onderdelen van milieuvriendelijk veldbeheer. Eerst werd gevraagd naar het aantal grassportvelden² in de gemeente en de onderhoudssituatie op deze velden. Vervolgens werden de gemeenten die zelf (een deel van) het groot onderhoud van de velden uitvoeren gevraagd naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in 2021 en het beleid voor de vermindering daarvan in 2022, op de grassportvelden waarvan de gemeente zelf het onderhoud uitvoert. Ook werd, indien bekend, gevraagd naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op geprivatiseerde grassportvelden in de gemeente en het beleid daarvoor.

Hierna werden de gemeenten gevraagd naar verschillende maatregelen die zij treffen, bijvoorbeeld in grondwaterbeschermingsgebieden en met betrekking tot het gebruik van Integrated Pest Management (IPM)³. Daarna werd aan gemeenten die niet al het groot onderhoud zelf uitvoeren gevraagd in hoeverre zij partijen bij opdrachtverstrekking vragen geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Als laatste werd gepeild in hoeverre gemeenten andere partijen ondersteunen en in hoeverre zij zelf behoefte hebben aan ondersteuning.

De resultaten uit deze vragenlijst worden, waar mogelijk, vergeleken met de resultaten uit de vragenlijst uit 2020. Hierdoor kan inzichtelijk worden gemaakt wat de huidige stand van zaken is en in hoeverre deze afwijkt van de 0-meting van anderhalf jaar geleden.

1.2 Leeswijzer

In deze rapportage schetsen we in hoofdstuk 2 eerst de huidige situatie van het aantal grassportvelden in Nederland en door wie deze worden beheerd. De recente gegevens vergelijken we met die van de vorige meting in juni 2020. In hoofdstuk 3 gaan we vervolgens in op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Hierbij maken we onderscheid tussen de grassportvelden in gemeentelijk beheer en geprivatiseerde grassportvelden. In hoofdstuk 4 komen beleidsplannen en voornemens voor het gebruik van gewasbescherming aan bod. Hierbij gaan we specifiek in op welke maatregelen er worden genomen om dit gebruik te verminderen. Tot slot schetsen we in hoofdstuk 5 een beeld van de ondersteunende rol van gemeenten bij het milieuvriendelijk beheren van geprivatiseerde grassportvelden. Ook komt hier aan bod op welke manier gemeenten zelf graag zouden worden ondersteund. Hoofdstuk 6 bevat een concluderende samenvatting.

² Hierbij gaat het om hele (volwaardige) grassportvelden. Er kan gedacht worden aan grassportvelden voor bijvoorbeeld voetbal, honk- en softbal, korfbal, of het binnenveld van een atletiekbaan, maar ook voor hondensport. Golfbanen worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

³ In paragraaf 4.2 wordt verder op ingegaan op IPM en een uitleg gegeven over deze manier van gewasbescherming.

2. Huidige situatie

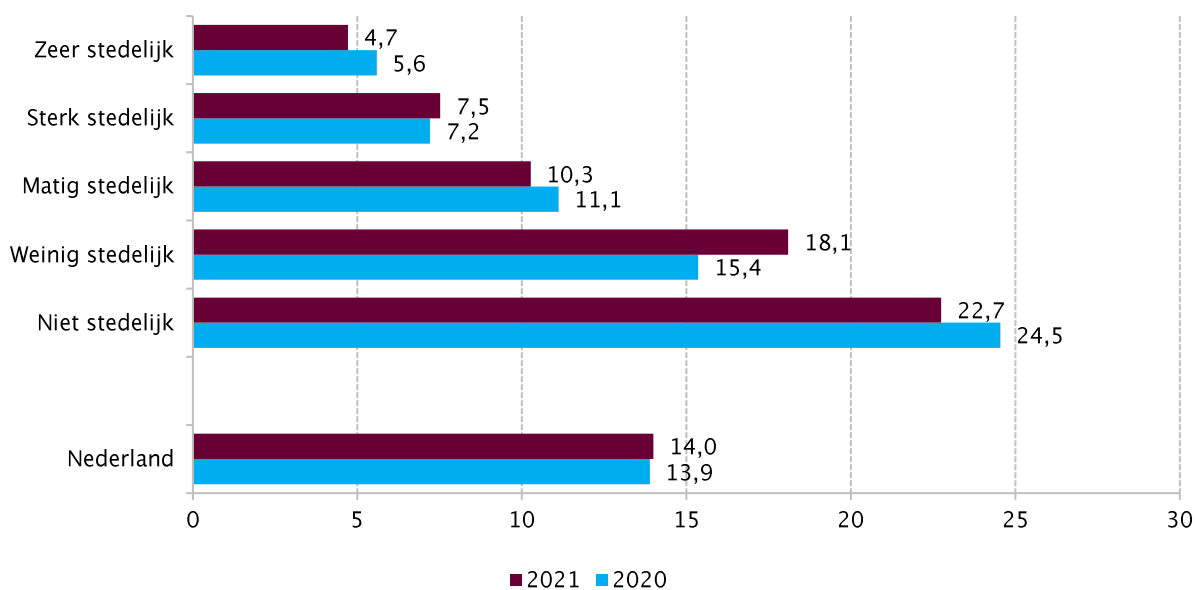
2.1 Grassportvelden in Nederland

116 Nederlandse gemeenten hebben aangegeven over hoeveel grassportvelden zij beschikken en hoeveel van deze velden (deels) in hun eigen beheer zijn. Deze uitkomsten zijn gewogen naar stedelijkheid van de gemeenten en vergeleken met de uitkomsten van de peiling uit juni 2020 (Schots et al., 2020). De resultaten komen overeen met schattingen van het aantal grassportvelden in Nederland uit 2020. Dit laat zien dat de huidige peiling zich goed laat vergelijken met de vorige en dat met behulp van de weging een representatief beeld van de grassportvelden in Nederland ontstaat.

Gemiddeld liggen er in de 116 deelnemende gemeenten 21,4 grassportvelden per gemeente (niet in figuur). Dit is exact hetzelfde aantal als uit de peiling in 2020 naar voren kwam. Door dit aantal te wegen op basis van stedelijkheid en op te hogen naar heel Nederland komt er dus weer naar voren dat er in Nederland ongeveer 7.500 grassportvelden zijn.

In stedelijke gemeenten zijn gemiddeld minder grassportvelden per 25.000 inwoners te vinden dan in niet-stedelijke gemeenten (figuur 2.1). Gemiddeld hebben Nederlandse gemeenten veertien grassportvelden per 25.000 inwoners. Ook dit komt overeen met de resultaten uit 2020.⁴

Figuur 2.1 Gemiddeld aantal grassportvelden per 25.000 inwoners, naar stedelijkheid van gemeente (in aantallen, n=116)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021 en 2020.

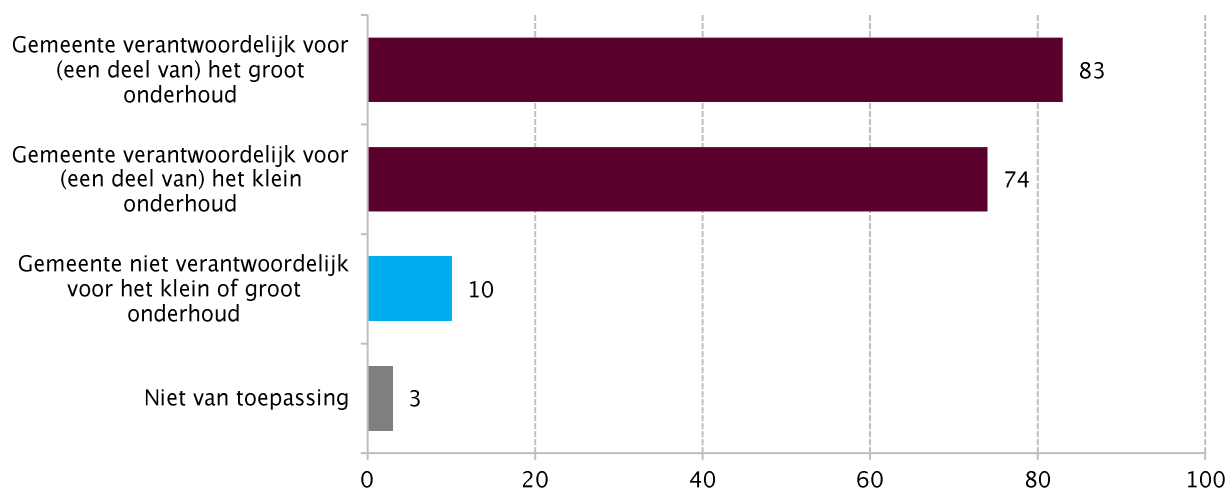
⁴ In de rapportage van de peiling uit 2020 (Schots et al., 2020) is een ander gemiddeld aantal grassportvelden in Nederland per 25.000 inwoners gepresenteerd. Dat was toen berekend op basis van het totale aantal velden en inwoners in heel Nederland. In de huidige rapportage is het aantal grassportvelden per 25.000 inwoners per gemeente berekend en is voor heel Nederland vervolgens het gemiddelde van de gemeenten genomen. Om de huidige situatie met die van vorig jaar te kunnen vergelijken is in de huidige rapportage op die tweede manier een nieuwe berekening gemaakt met de data uit de peiling van 2020.

2.2 Huidige beheersituatie

Van de ongeveer 7.500 grassportvelden in Nederland zijn er naar schatting 5.500 in beheer bij gemeenten. Dit aantal werd in 2020 geschat op 5.250 tot 5.500 (Schots et al., 2020). Op basis van de huidige peiling is deze schatting waarschijnlijk correct, maar zit het aantal grassportvelden meer richting de 5.500 dan richting de 5.250.

De meerderheid van de gemeenten is zelf verantwoordelijk voor (een deel van) het groot onderhoud van de grassportvelden in gemeentelijk eigendom (83%, figuur 2.2). Onder groot onderhoud worden alle (cultuurtechnische) onderhoudswerkzaamheden gedurende het jaar verstaan, zoals regulier maaien, wieden, beluchten en doorzaaien. Klein onderhoud is bijvoorbeeld het verwijderen van zwerfvuil, bladeren en takken, het bijmaaien rondom speelveldafzettingen, het dichtlopen van speelschades en het speelbaar maken van de velden. Voor dit laatste is drie kwart van de gemeenten (deels) verantwoordelijk (74%).

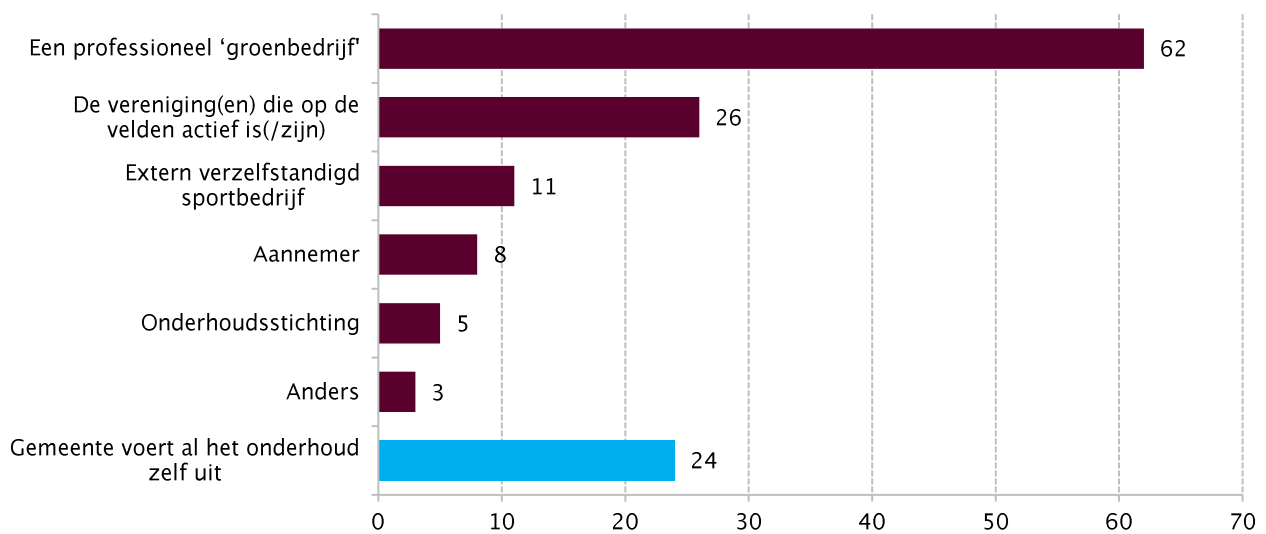
Figuur 2.2 Beheersituatie grassportvelden in gemeentelijk eigendom (percentage gemeenten, n=116)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

Van de gemeenten die (deels) verantwoordelijk zijn voor groot onderhoud voert een kwart al het onderhoud zelf uit (24%, figuur 2.3). Bij 62 procent van de gemeenten die hier (deels) verantwoordelijk voor zijn, voert naast de gemeente zelf een professioneel ‘groenbedrijf’ ook een deel van het onderhoud uit. Bij een kwart (26%) zijn er binnen de gemeente ook verenigingen die zelf verantwoordelijk zijn voor het groot onderhoud van hun velden.

Figuur 2.3 Partijen die groot onderhoud uitvoeren (percentage gemeenten*, meerdere antwoorden mogelijk, n=97)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

3. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen

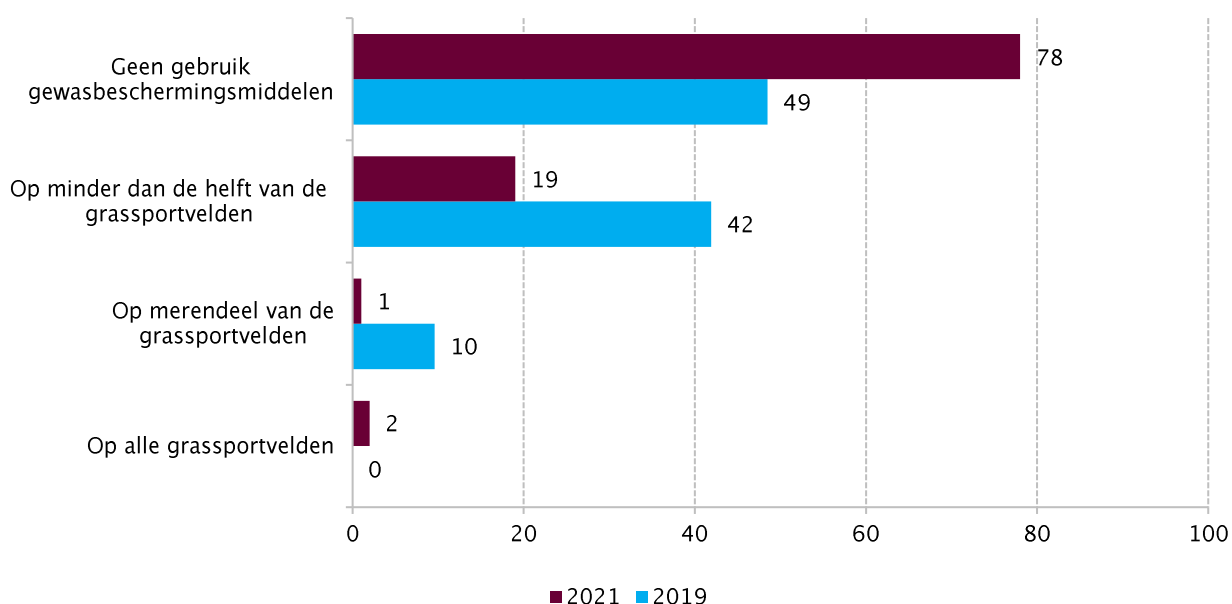
In dit hoofdstuk brengen we het huidige gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in kaart. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen grassportvelden in gemeentelijk eigendom en geprivatiseerde grassportvelden. De resultaten uit 2021 worden vergeleken met de 0-meting uit 2020. In de 0-meting in 2020 is gevraagd naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen over het jaar 2019. Zodoende wordt in dit hoofdstuk een vergelijking gemaakt tussen de situatie in 2021 en die in 2019.

3.1 Grassportvelden in gemeentelijk eigendom

De gemeenten die (deels) verantwoordelijk zijn voor het groot onderhoud van de grassportvelden in gemeentelijk eigendom zijn gevraagd naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op deze velden in het afgelopen jaar (2021). In figuur 3.1 worden de resultaten vergeleken met de peiling in juni 2020, waarin is gevraagd naar de situatie in 2019.

In 2021 heeft 78 procent van de gemeenten geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. In 2019 gold dit voor 49 procent van de gemeenten. Het aandeel dat op minder dan de helft van de gemeentelijke grassportvelden gewasbeschermingsmiddelen heeft gebruikt, is juist gedaald tussen 2019 en 2021 (van 42% naar 19%). Slechts 1 procent maakt kenbaar dat in 2021 op het merendeel van de velden gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt. In 2019 was dit aandeel hoger, namelijk 10 procent. Gemeenten zijn dus minder gewasbeschermingsmiddelen gaan gebruiken op de gemeentelijke grassportvelden in eigen beheer.

Figuur 3.1 Gebruik gewasbeschermingsmiddelen op de grassportvelden in gemeentelijk beheer in 2021 (n=97) en 2019 (n=72) (percentage gemeenten*)

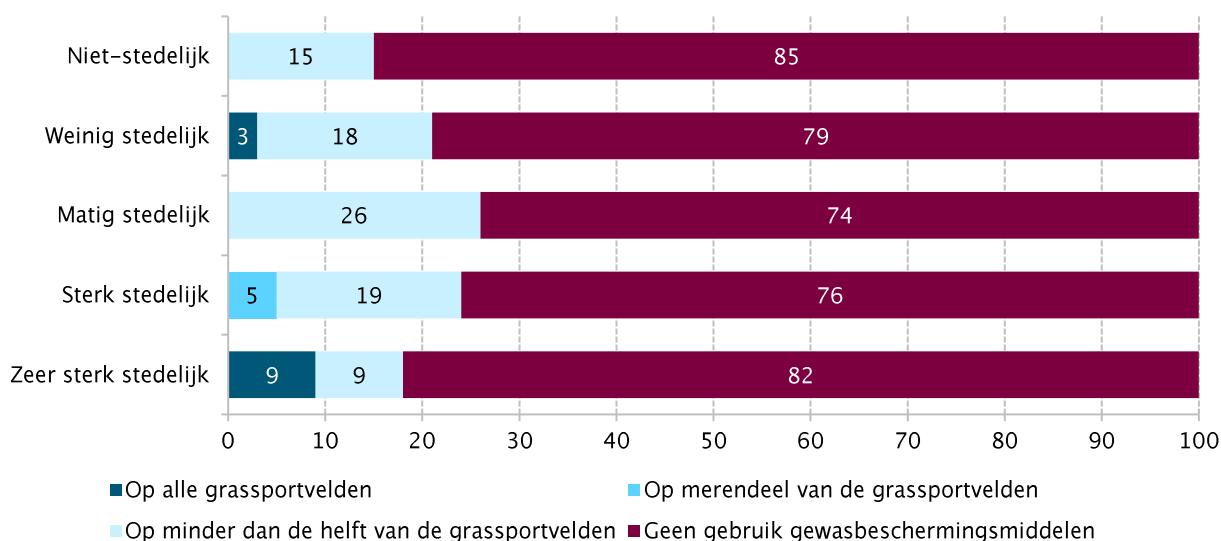

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021 en 2020.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

In figuur 3.2 staat een overzicht van hoe het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden in gemeentelijk beheer verschilt op basis van stedelijkheid. Zeer sterk stedelijke gemeenten lijken over het algemeen vaker gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken: 9 procent van deze gemeenten geeft aan dat zij gewasbeschermingsmiddelen gebruiken op alle gemeentelijke grassportvelden. Daarentegen is in deze groep het aandeel dat gewasbeschermingsmiddelen gebruikt op minder dan de helft van de grassportvelden relatief laag (9%). De matig stedelijke gemeenten gebruiken in een kwart van de gevallen op minder dan de helft van de grassportvelden gewasbeschermingsmiddelen (26%) en kennen het kleinste aandeel gemeenten dat geen gebruik maakt van gewasbeschermingsmiddelen (74%).

Figuur 3.2 Gebruik gewasbeschermingsmiddelen op de grassportvelden in gemeentelijk beheer in 2021 naar stedelijkheid (percentage gemeenten*, n=97)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

3.2 Geprivatiseerde grassportvelden

Alle gemeenten zijn gevraagd naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de geprivatiseerde grassportvelden in hun gemeente. Bijna de helft (47%) geeft aan dat dit voor hen niet van toepassing is, bijvoorbeeld omdat er binnen hun gemeente geen geprivatiseerde grassportvelden zijn. 30 procent van de gemeenten hebben wel geprivatiseerde velden, maar geen zicht op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op deze velden.

15 procent geeft aan dat in 2021 geen gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt op de geprivatiseerde velden in de betreffende gemeente. Volgens 5 procent zijn er gewasbeschermingsmiddelen gebruikt op minder dan de helft van de geprivatiseerde velden. Een kleine minderheid maakt kenbaar dat op het merendeel (2%) of op alle (1%) geprivatiseerde velden gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt.

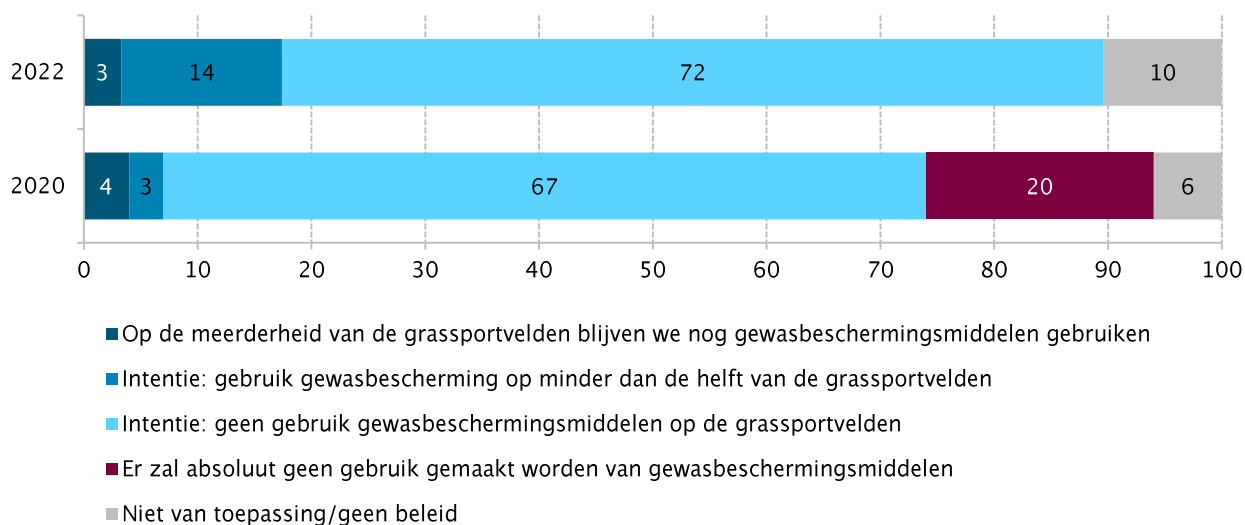
4. Beleidsplannen en genomen maatregelen

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de gemeenten die hebben aangegeven dat er het afgelopen jaar in enige mate gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt op de grassportvelden in gemeentelijk beheer. Deze groep is gevraagd naar hun beleidsplannen ter vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en naar de acties die zij hiervoor ondernemen. Hierbij is specifiek gevraagd naar het wel of niet toepassen van een aantal maatregelen ter ondersteuning van Integrated Pest Management (IPM).

4.1 Beleidsplannen

De gemeenten die eerder hebben aangegeven dat zij gewasbescherming gebruiken zijn gevraagd naar hun intenties om dit gebruik te verminderen in het komende jaar. De resultaten worden weergegeven in figuur 4.1. Bijna drie kwart van de gemeenten (72%) geeft aan de intentie te hebben in 2022 geen gebruik meer te maken van gewasbeschermingsmiddelen op de grassportvelden in gemeentelijk beheer.

Figuur 4.1 Voornemens om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op grassportvelden in gemeentelijk beheer te verminderen in 2022 (n=21) en 2020 (n=84) (percentage gemeenten*)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021 en 2020.

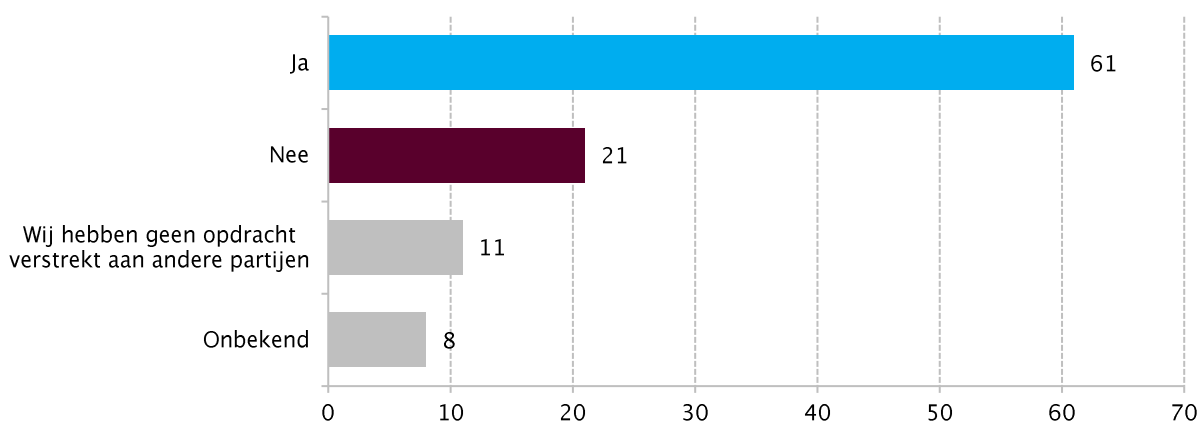
* De percentages gaan over gemeenten die gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen.

Eerder zagen we dat nu een kleiner deel van de gemeenten gebruik maakt van gewasbeschermingsmiddelen dan in 2019 (figuur 3.1). Dat sluit aan op de beweringen van gemeenten in 2020 dat zij absoluut geen gebruik zouden maken van gewasbeschermingsmiddelen (20%) of de intentie hadden om dit niet te doen (67%) (figuur 4.1). We zien nu dat de gemeenten die nog wel gewasbeschermingsmiddelen gebruiken de intentie uitspreken om dit gebruik te verminderen. De volgende meting zal moeten uitwijzen of zij daarin slagen.

Aan de gemeenten die hebben aangegeven dat een deel van het groot onderhoud op de gemeentelijk grassportvelden wordt uitgevoerd door andere partijen is gevraagd of zij deze partijen hebben verzocht

geen gewasbeschermingsmiddelen op de grassportvelden te gebruiken. De meerderheid van deze groep (61%) heeft dit naar eigen zeggen gedaan (figuur 4.2). Ruim één op de vijf gemeenten geeft aan dat zij dit verzoek niet hebben uitgezet. Van een kleine 8 procent is onbekend of zij de mede-uitvoerende onderhoudspartijen hebben gevraagd geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Verzoek van gemeente aan mede-uitvoerende onderhoudspartijen om geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken op de grassportvelden in gemeentelijk beheer in 2021 (percentage gemeenten*, n=88)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die (een deel van) het groot onderhoud door andere partijen laten uitvoeren.

Aan de kleine groep van negen gemeenten waarvan bekend is dat er het afgelopen jaar gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt op de geprivatiseerde grassportvelden, is ook gevraagd naar de beleidsplannen om dit gebruik te verminderen. Deze gemeenten zijn niet verantwoordelijk voor het beheer van deze velden en hebben daarom maar beperkt grip op het toekomstige gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Toch maakt iets meer dan de helft van deze groep kenbaar dat zij van plan zijn het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen onder de aandacht te brengen bij de beheerders van geprivatiseerde grassportvelden (niet in figuur).

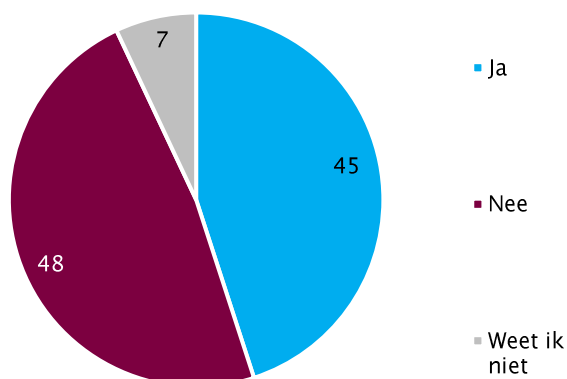
4.2 Genomen maatregelen

Grondwaterbeschermingsgebieden

In het najaar van 2021 gaf 62 procent van de bevroagde gemeenten aan te weten waar de grondwaterbeschermingsgebieden liggen in hun gemeente. In juni 2020 was dit nog 58 procent (niet in figuur). Aan deze gemeenten is vervolgens de vraag gesteld of zij in deze grondwaterbeschermingsgebieden specifieke maatregelen toepassen voor het (gewasbeschermingsmiddelenvrije) beheer van de grassportvelden (figuur 4.3). Hieruit blijkt dat 45 procent van deze gemeenten dat doet.

In een volgende peiling is het wenselijk om meer inzicht te krijgen in om wat voor specifieke maatregelen het gaat of waarom specifieke maatregelen niet nodig zijn.

Figuur 4.3. Toepassing specifieke maatregelen voor het beheer van grassportvelden in grondwaterbeschermingsgebieden in 2021 (percentage gemeenten*, n=60)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die weten waar grondwaterbeschermingsgebieden in hun gemeente liggen.

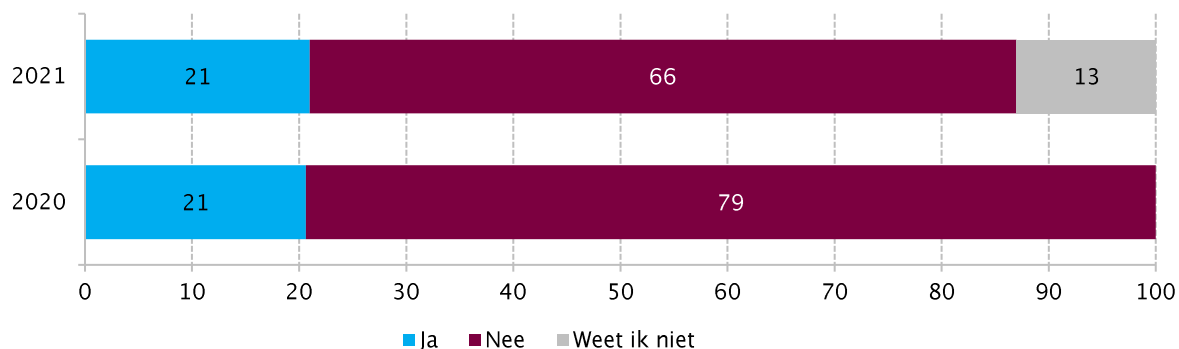
Integrated Pest Management

Integrated Pest Management (IPM) is een planmatige aanpak om het gebruik van chemische gewasbescherming te verminderen waarin preventie, monitoring en vroege diagnose een grote rol spelen. Volgens de principes van IPM is het mogelijk gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Het toepassen van IPM zou hiermee een uitzondering vormen op het algehele verbod op gewasbeschermingsmiddelen dat gepland stond per 1 januari 2023.

Volgens IPM mogen gewasbeschermingsmiddelen alleen bij noodzaak en op lokaal niveau worden gebruikt. Daarbij bestaan de bestrijdingsmiddelen bij voorkeur uit biologische middelen of middelen met laag risico. Bij gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen is het bijhouden van een gewasbeschermingsmonitor verplicht. Het toepassen van een gewasbeschermingsmonitor is dus een voorwaarde om toch chemische gewasbeschermingsmiddelen te mogen gebruiken.

Ruim één op de vijf gemeenten die verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud van grassportvelden in gemeentelijk beheer houdt een gewasbeschermingsmonitor bij. In 2020 was dit aandeel even groot (figuur 4.4). Daar staat tegenover dat 66 procent van de gemeenten geen monitor bijhoudt. Een jaar eerder was dit nog 79 procent.

Figuur 4.4 Gebruik gewasbeschermingsmonitor voor grassportvelden in gemeentelijk beheer in 2021 (n=97) en 2020 (n=72) (percentage gemeenten*)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021 en 2020.

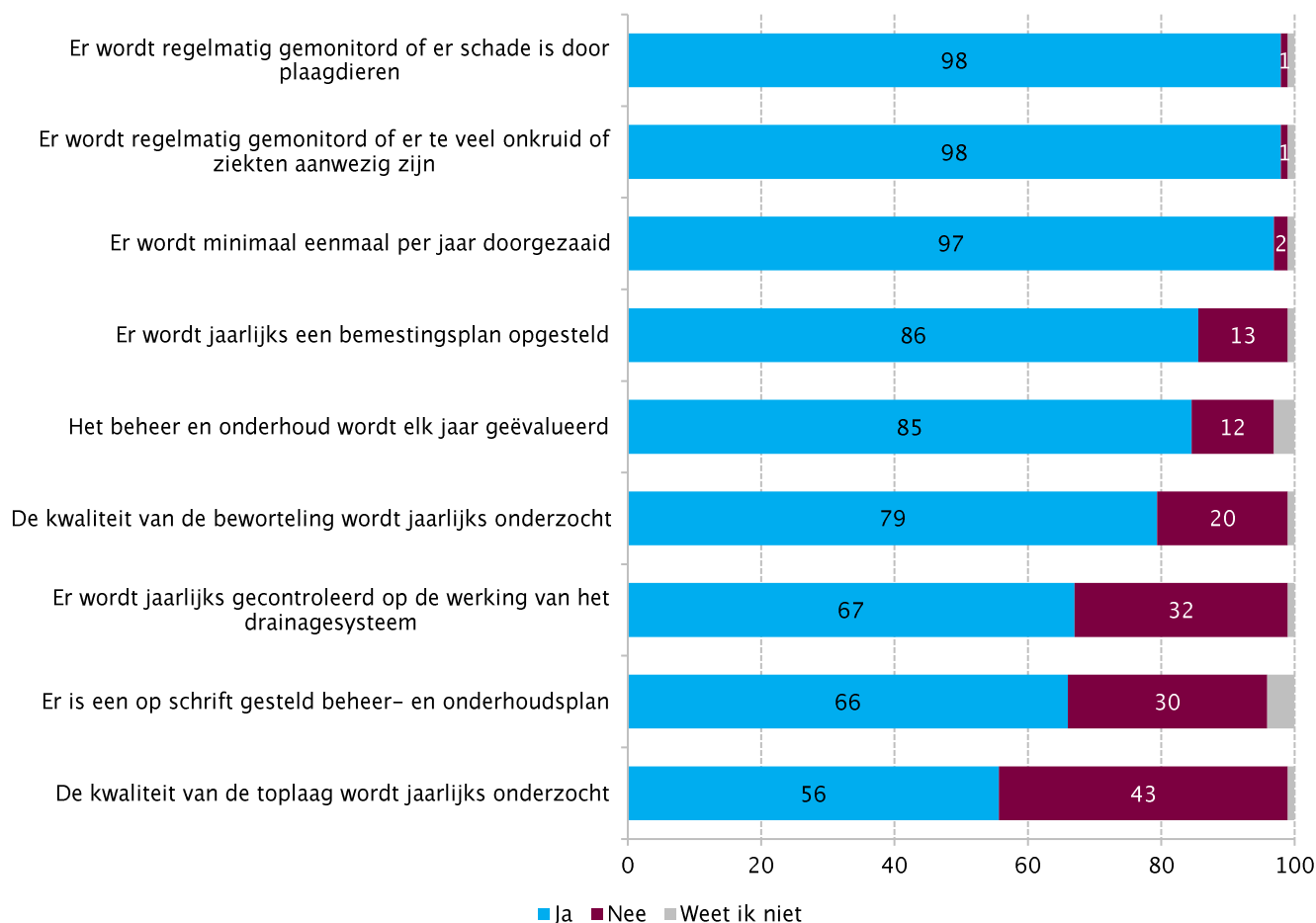
* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

Ruim één op de drie gemeenten die verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud van grassportvelden maakt gebruik van digitale tools voor de planning van het beheer en onderhoud (36%; niet in figuur). Excel (74%) wordt veruit het meest benoemd als gebruikte tool.

Om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken volgens de principes van IPM moet men aan een aantal maatregelen voldoen. Deze maatregelen worden weergegeven in figuur 4.5. Alle gemeenten die (deels) verantwoordelijk zijn voor het groot onderhoud van de grassportvelden hebben aangegeven welke van deze maatregelen voor het beheer van de gemeentelijke grassportvelden worden uitgevoerd.

In figuur 4.5 is te zien dat elke maatregel door meer dan de helft van de gemeenten wordt uitgevoerd. Regelmatig de schade door plaagdieren en de aanwezigheid van te veel onkruid en ziekten monitoren wordt veruit het vaakst gedaan (beide 98%), gevolgd door minimaal eenmaal per jaar het grassportveld doorzaaien (97%). Jaarlijks de kwaliteit van de toplaag onderzoeken wordt het minst vaak uitgevoerd: 56 procent van de gemeenten geeft aan deze maatregel uit te voeren. Voor alle maatregelen geldt dat slechts een klein aandeel van de gemeenten niet weet of deze wel of niet wordt uitgevoerd.

Figuur 4.5 Genomen Integrated Pest Management-maatregelen in 2021 (percentage gemeenten*, n=97)

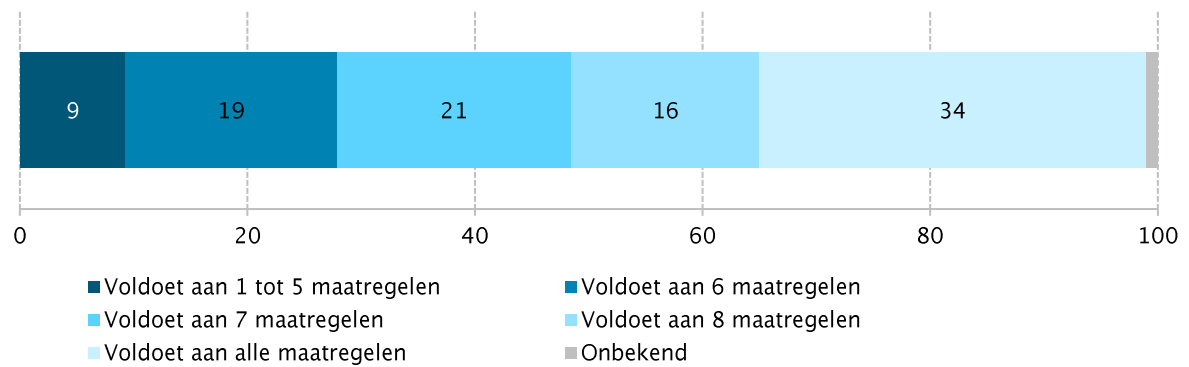
Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

Enkel wanneer alle negen maatregelen in acht worden genomen, wordt er gehandeld volgens de aanpak van IPM. Dit geldt voor ruim een derde (34%) van de bevroegde gemeenten. De overige 66 procent voldoet dus niet aan de basisvoorwaarden voor IPM. Wel voldoen nagenoeg alle gemeenten aan minimaal één van de IPM-maatregelen, met uitzondering van één gemeente die geen zicht heeft op de uitvoering van de maatregelen.

In figuur 4.6 wordt ingezoomd op de verdeling van het aantal maatregelen waar gemeenten aan voldoen. Hierin is te zien dat slechts een kleine 9 procent van de gemeenten voldoet aan één tot vijf van deze maatregelen. 19 procent voldoet aan zes van de IPM-maatregelen, 21 procent aan zeven maatregelen en 16 procent aan acht. Deze resultaten laten zien dat nagenoeg alle gemeenten een meerderheid van de IPM-maatregelen uitvoeren.

Figuur 4.6 Verdeling van Integrated Pest Management-maatregelen in 2021 (percentage gemeenten*, n=97)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

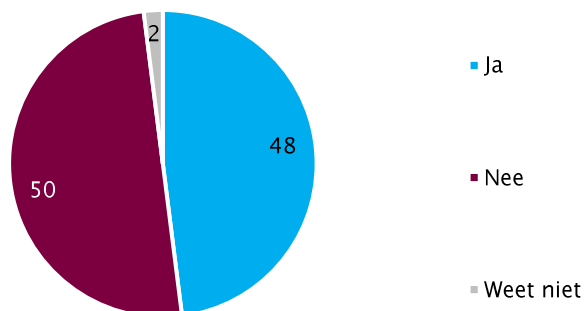
5. Ondersteuning

5.1 Geboden ondersteuning

Gemeenten kunnen naast het beheren van sportvoorzieningen zelf ook een ondersteunende rol spelen bij het beheer. Ten eerste kunnen zij ondersteuning bieden aan partijen die het beheer en onderhoud voor hen uitvoeren op velden in gemeentelijk eigendom. Ten tweede kunnen zij verenigingen ondersteunen die zelf eigenaar zijn van sportvelden, om zo lokaal bij te dragen aan de realisatie van de doelen uit de Routekaart Verduurzaming Sport. Ook op deze velden wordt volgens de routekaart gestreefd naar milieuvriendelijk veldbeheer.

We richten ons in dit deel op de gemeenten waarin een andere partij (een deel van) het groot onderhoud op de grassportvelden uitvoert. Ongeveer de helft van de gemeenten biedt ondersteuning aan de externe partij die het onderhoud uitvoert (48%, figuur 5.1). Ruim een derde doet dit via informatievoorziening (36%, figuur 5.2). Iets minder gemeenten nemen een rol in de coördinatie van het beheer op zich (27%). Ongeveer één op de vijf gemeenten biedt deskundigheidsbevordering (21%) of financiële ondersteuning (19%) aan de externe partijen.

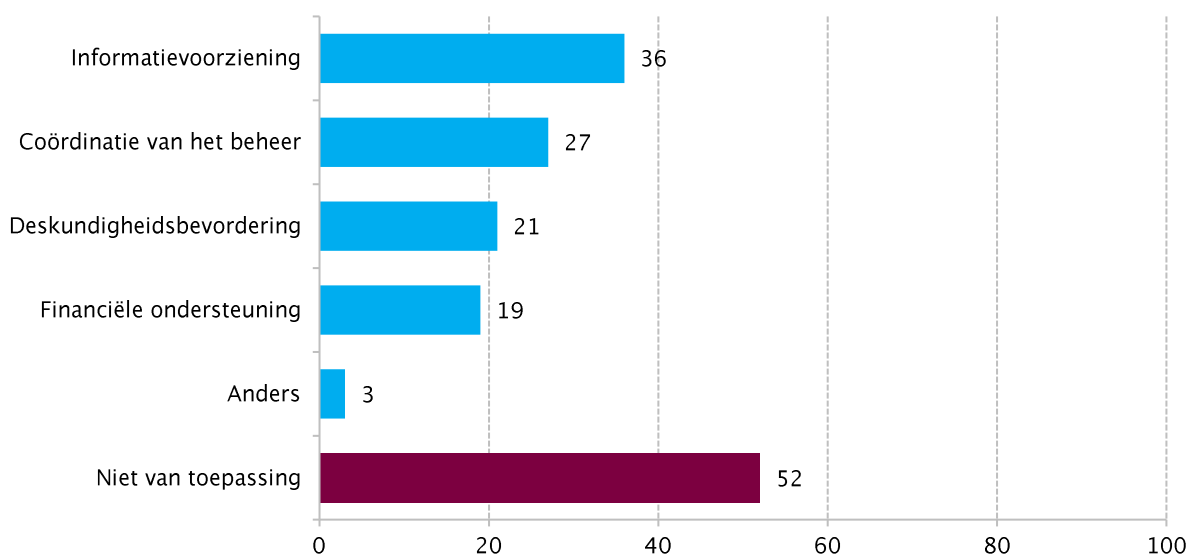
Figuur 5.1 Gemeenten die ondersteuning bieden aan andere partijen die (een deel van) het groot onderhoud op grassportvelden in gemeentelijk eigendom uitvoeren (percentage gemeenten*, n=88)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die (een deel van) het groot onderhoud door andere partijen laten uitvoeren.

Figuur 5.2 Soort ondersteuning dat gemeenten bieden aan partijen die (een deel van) het groot onderhoud op grassportvelden in gemeentelijk eigendom uitvoeren (percentage gemeenten*, n=88)

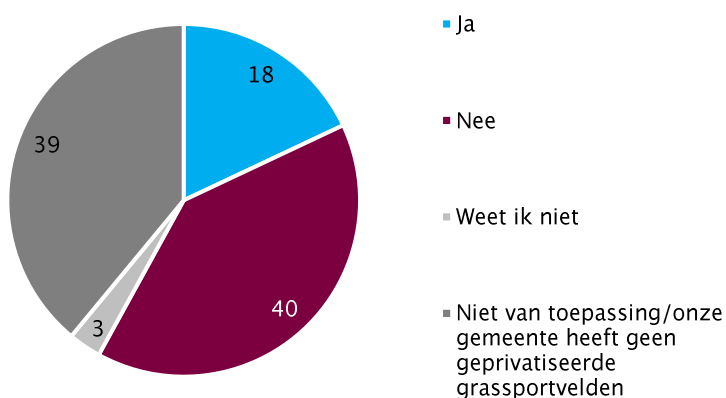

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die (een deel van) het groot onderhoud door andere partijen laten uitvoeren.

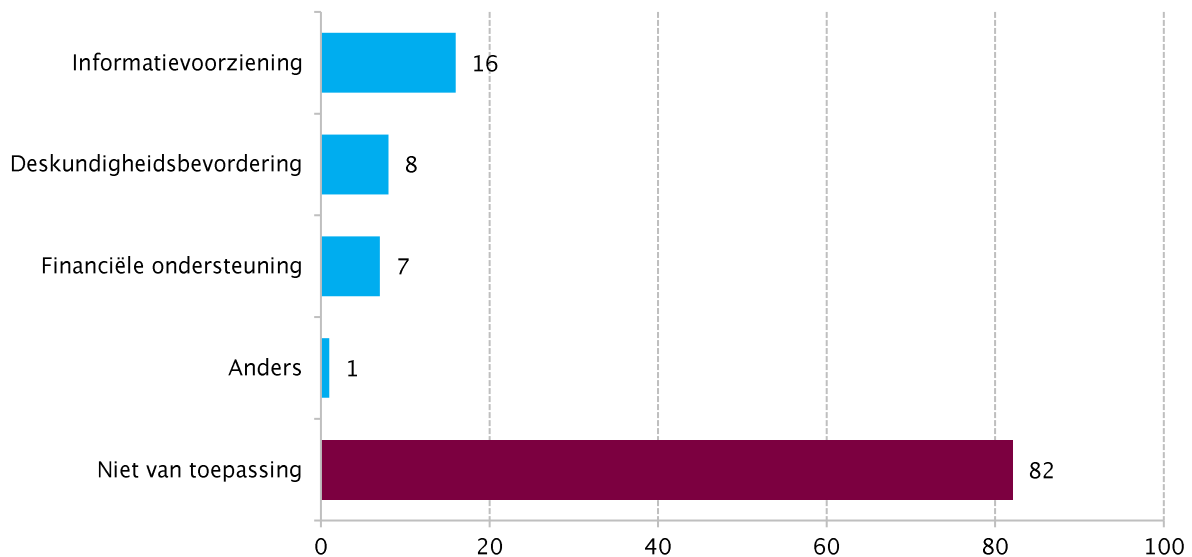
Deze ondersteuning wordt minder geboden wanneer het gaat om onderhoudspartijen bij geprivatiseerde grassportvelden. Ongeveer één op de vijf gemeenten biedt ondersteuning aan partijen die dit onderhoud uitvoeren (18%, figuur 5.3). Dit gaat overwegend om informatievoorziening (16%, figuur 5.4). Een paar gemeenten bieden (daarnaast) deskundigheidsbevordering (8%) of financiële ondersteuning (7%). Hierbij moet opgemerkt worden dat 39 procent van de gemeenten aangeeft dat dit voor hen niet van toepassing is, bijvoorbeeld omdat in die gemeenten geen geprivatiseerde grassportvelden aanwezig zijn.

Figuur 5.3 Gemeenten die ondersteuning bieden aan partijen die het groot onderhoud op geprivatiseerde grassportvelden in de gemeente uitvoeren (percentage gemeenten, n=116)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

Figuur 5.4 Soort ondersteuning dat gemeenten bieden aan partijen die het groot onderhoud op geprivatiseerde grassportvelden uitvoeren (percentage gemeenten*, n=116)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

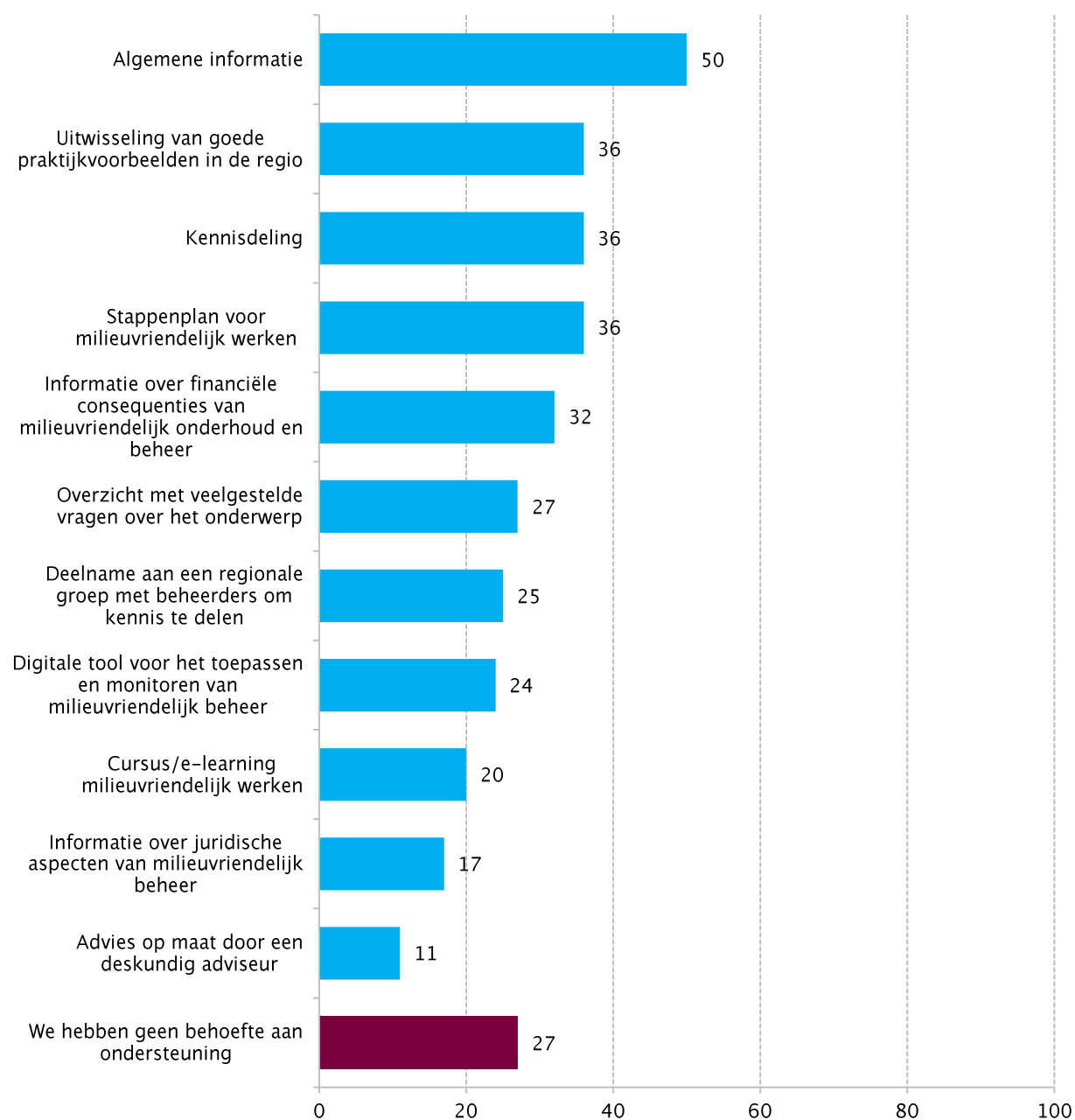
* De percentages gaan over de gemeenten die ondersteuning bieden aan partijen die het groot onderhoud op geprivatiseerde grassportvelden in de gemeente uitvoeren.

5.2 Ondersteuningsbehoefte

73 procent van de gemeenten heeft zelf ook behoefte aan ondersteuning bij het milieuvriendelijk beheren van de grassportvelden (figuur 5.5). Dit aandeel is vergelijkbaar met dat van juni 2020 (76%, Schots et al., 2020).

De helft van de gemeenten die zelf (een deel van) het groot onderhoud op de gemeentelijke grassportvelden uitvoeren heeft behoefte aan algemene informatie over milieuvriendelijk veldbeheer. Daarnaast is er voornamelijk behoefte aan uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden in de regio (36%), kennisdeling (36%) en een stappenplan voor milieuvriendelijk werken (36%). Aan advies op maat van een deskundig adviseur (11%) en informatie over de juridische aspecten van milieuvriendelijk beheer (17%) is minder behoefte.

Figuur 5.5 Soort ondersteuning voor milieuvriendelijk veldbeheer waaraan gemeenten behoefte hebben (percentage gemeenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=97)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Monitor milieuvriendelijk beheer grassportvelden, 2021.

* De percentages gaan over gemeenten die zelf verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud.

6. Concluderende samenvatting

- In Nederland zijn naar schatting zo'n 7.500 grassportvelden aanwezig. Dat zijn ongeveer veertien grassportvelden per 25.000 inwoners. Ongeveer 5.500 van deze velden zijn in beheer van gemeenten. De ruime meerderheid van de gemeenten is zelf (gedeeltelijk) verantwoordelijk voor het groot en klein onderhoud op deze velden. Daarnaast schakelen zij voornamelijk professionele 'groenbedrijven' in om (een deel van) het groot onderhoud uit te voeren.
- Ondanks dat het verbod op gewasbeschermingsmiddelen ongeldig is verklaard, lijkt het verminderen van het gebruik hiervan wel op de agenda te staan bij gemeenten. Zo werden in 2021 in ruim drie kwart van de gemeenten geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt op grassportvelden in gemeentelijk beheer. In 2019 gold dit voor de helft van de gemeenten. Voor 2022 zijn er, waar van toepassing, overwegend intenties om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verder terug te brengen.
- Gemeenten hebben bij het overdragen van het onderhoud van de grassportvelden aan andere partijen aandacht voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. 60 procent van de gemeenten verzoekt de partijen die het groot onderhoud uitvoeren geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Bij de geprivatiseerde velden is minder zicht op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- In het geplande verbod op gewasbeschermingsmiddelen dat per 1 januari 2023 ingevoerd zou worden, zou het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wel toegestaan zijn als dit zou worden uitgevoerd volgens de principes van IPM. Slechts een derde van de gemeenten past alle IPM-maatregelen toe en handelt daarbij volgens de aanpak van IPM. De overige 66 procent doet dit niet. Wel passen nagenoeg alle gemeenten het merendeel van de IPM-maatregelen toe.
- Van de gemeenten die verantwoordelijk zijn voor (een deel van) het groot onderhoud van grassportvelden in gemeentelijk beheer is het aandeel dat een gewasbeschermingsmonitor bijhoudt gelijk gebleven: beide 21%. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van digitale tools voor de planning van het beheer en onderhoud, voornamelijk Excel. Dit is ook vergelijkbaar met de 0-meting.
- De helft van de gemeenten biedt ondersteuning aan andere partijen die (een deel van) het groot onderhoud op gemeentelijke grassportvelden uitvoeren. Een op de vijf gemeenten biedt ondersteuning aan partijen die groot onderhoud op geprivatiseerde grassportvelden uitvoeren.
- Er is een duidelijke ondersteuningsbehoefte bij gemeenten. Vergelijkbaar met de 0-meting geeft drie kwart van de gemeenten bij deze 1-meting aan behoefte te hebben aan ondersteuning. Er is vooral behoefte aan algemene informatie, uitwisseling van goede voorbeelden, kennisdeling en een stappenplan voor milieuvriendelijk werken.

Referentielijst

Schots, M., Brus, J., & Hoekman, R. (2020). *Milieuvriendelijk beheer van grassportvelden in gemeentelijk beheer*. Mulier Instituut.

Van Veldhoven-Van der Meer, S. (2021, 25 januari). *Verduurzaming van kunstgrasvelden* [Kamerbrief]. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/01/25/aanbiedingsbrief-verduurzaming-van-kunstgrasvelden>

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl